C/2024/4052

12.7.2024 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет

Защита на демокрацията от дезинформация

(становище по собствена инициатива)

(C/2024/4052)

Докладчик: **John COMER**

Carlos Manuel TRINDADE

Съветници	Frank ALLEN (за г-н COMER) Paulo PENA (за г-н TRINIDADE)
Решение на Пленарната асамблея	13.12.2023 г.
Правно основание	Член 52, параграф 2 от Правилника за дейността
Компетентна секция	„Транспорт, енергетика, инфраструктури, информационно общество“
Приемане от секцията	4.4.2024 г.
Приемане на пленарна сесия	24.4.2024 г.
Пленарна сесия №	587
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	161/0/2

1. Заключения и препоръки

1.1. В настоящото становище Европейски икономически и социален комитет (ЕИСК) изразява безпокойството си от мащаба и обхвата на кампаниите за дезинформация в Европейския съюз преди изборите през 2024 г. То е продължение на предходните му становища относно Плана за действие за борба с дезинформацията ([1]) ([2]).

1.2. Призовава европейските институции спешно да обмислят факторите, които все още позволяват дезинформацията и невярната информация да застрашават свободното публично слово и да предизвикат поляризиран дебат, в който омразата надделява над фактическата информация.

1.3. Предлага Европейската комисия, Съветът и всички държави членки да се ангажират с многофакторна стратегия, която да подсили всички предишни мерки за борба с дезинформацията чрез укрепване на разпоредбите за предотвратяване на използването на цифрови платформи от организирани фалшиви самоличности; чрез предоставяне на възможност на гражданите да избират как да използват социалните медии и цифровите платформи без настоящия монопол на методите на „надзиращия капитализъм“ ([3]); и чрез предприемане на общи действия за гарантиране на качеството и плурализма, от които журналистиката се нуждае, за да бъде първата линия на защита срещу дезинформацията.

1.4. Предвид факта, че са налице всички технологични средства за борба с дезинформацията, сега е необходима ясно формулирана стратегия, която да включва всички различни опасности, с които се сблъскваме онлайн, дезинформацията, хибридните заплахи и киберсигурността. Тази ясно формулирана стратегия трябва да бъде приета при пълно зачитане на основните ни демократични ценности, като свободата на словото. Частните интереси не могат да се припокриват с тези на обществеността.

([1]) ОВ C 228, 5.7.2019 г, стр. 89.
([2]) ОВ C 152, 6.4.2022 г., стр. 72.
([3]) Zuboff, Shoshana, *The Age of Surveillance Capitalism — The fight for a human future at the new frontier of power* („Епохата на надзиращия капитализъм — борбата за човешко бъдеще и новите предели на властта“), Profile Books Ltd, 2019 г.

1.5. Отправя искане към Европейската комисия да гарантира наличието на информация независимо от кризата на бизнес модела, която засяга медиите. Всички проучвания показват, че Европа има проблем с плурализма в медиите ([4]). Като необходима първа стъпка в усилията да се гарантира, че плурализмът не зависи от строги пазарни правила, журналистиката следва да се класифицира като европейско обществено благо, както предлага ЮНЕСКО ([5]). Редакционната свобода на журналистите, както и тяхната безопасност и достъп до източници на информация, са от съществено значение.

1.6. Отправя искане да се предприемат — след задълбочено проучване на публичните политики в областта на финансирането на медиите — законодателни действия, които да гарантират подходящо финансирана и независима обществена медийна система. Правата на независимите медии също трябва да бъдат защитени, за да се гарантира плурализъм.

1.7. Във връзка с това препоръчва на Комисията да проучи жизнеспособността на евентуален европейски обществен новинарски канал, достъпен на различни платформи и на всички национални езици, с независим редакционен ангажимент, който да дава възможност на европейските граждани да получават информацията, от която се нуждаят, за да правят информиран избор.

1.8. Отправя искане към Европейската комисия да разработи план, който да гарантира качеството на информацията на местно и регионално равнище.

1.9. Насърчава приемането на инструменти, които да поощрят сътрудничеството между националните, регионалните и местните новинарски медии в Европа.

1.10. Отправя искане към Европейската комисия да направи оценка на въздействието на действащите разпоредби, които се прилагат за социалните медии и цифровите платформи по отношение на дезинформацията, и да приеме необходимите законодателни мерки, за да осигури тяхната ефективност.

1.11. Счита, че е жизненоважно да се преразгледат действащите разпоредби относно целевото рекламиране, и същевременно отправя искане да се осигури допълнителна защита по отношение на събирането на индивидуални данни. В рамките на бъдещите прегледи на законодателството за защита на данните трябва да се обърне внимание на събирането на лични данни от социалните медии и цифровите платформи, в много случаи без информираното съгласие на техните потребители.

1.12. Отправя искане към Комисията и Парламента да призоват цифровите дружества да публикуват списък с всички видове потребителски данни, събирани от социалните медии/платформите. В случай че това не бъде постигнато чрез доброволни действия от страна на дружествата, ЕС следва да приеме законодателство за защита на гражданите.

1.13. Предлага законодателството на ЕС да включва глава относно свободата на избор по отношение на дизайна на алгоритмите. Гражданите следва да могат да приемат или отхвърлят функциите на алгоритъма. За да се постигне баланс между правата на интелектуална собственост на дружествата и основните права на гражданите, всички социални медии/платформи следва да предоставят на своите ползватели различни алгоритмични варианти. Институциите със социална насоченост следва да могат да предлагат алтернативен дизайн на алгоритмите за тези мрежи/платформи, който да може да осигури различен модел на организиране на информационните потоци, рекламата и събирането на данни.

1.14. Предлага Комисията да регулира продължаващия проблем с манипулираните самоличности в цифровите платформи. Следва да се въведе правно изискване за идентифициране на ботовете с чуждестранен произход и ботовете, представящи се за хора.

([4]) https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor-2023/.

([5]) „Обществените блага обикновено се определят като услуги или стоки, които са на разположение на всички в едно общество, което не изключва никого. Те включват здравеопазване и образование (и подпомагащите институции), пътища, улично осветление и паркове. Всички граждани имат достъп до обществени блага и могат да се ползват от тях. В повечето случаи обществените блага струват скъпо и имат ниска финансова възвръщаемост. Предоставянето на достъпни обществени блага обикновено не носи финансова печалба, но обществото като цяло признава и цени присъщите им преимущества.“ https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380618.

1.15. Препоръчва Комисията да предложи набор от условия за достъп до социалните медии и цифровите платформи, които да ограничават използването на фалшиви самоличности, без да се застрашават правата на анонимност и защитата на лицата, подаващи сигнали за нередности, гарантирани в действащото европейско законодателство, както и да се положат всеобхватни усилия за осигуряване на инструменти за медийна грамотност, култура и демокрация не само на всички образователни равнища, но и за всички възрастови групи и малцинства. Във Финландия инструментите за насърчаване на критичното мислене са неразделна част от образователната система — от детската градина до завършването на колеж. Това подготвя младите хора да се борят с всички източници на дезинформация. Подобна система следва да се приложи в целия ЕС.

1.16. Отправя искане да се направи проучване, в рамките на което да се съберат данни и да се анализира настоящото равнище на монетизиране на дезинформацията в социалните медии и цифровите платформи. Законодателството на ЕС не бива да допуска извличане на печалба от манипулирането и речта на омразата.

1.17. Напомня на Европейската комисия и на Съвета, че дезинформацията е и следствие от политическо неглижиране. В продължение на десетилетия сме свидетели на постоянно увеличаване на неравенствата по отношение на доходите и богатството и между различните територии, което води до разпад на обществото и до появата на отделни общности, чиито убеждения се засилват от използването на конкретни цифрови мрежи. Уязвимите хора, които са губещата страна в резултат на тези процеси, стават лесна жертва на определени видове дезинформация. ЕИСК препоръчва всички политики на ЕС да бъдат укрепени, за да се намери решение на този проблем.

1.18. Предупреждава европейските органи за спешната необходимост от оценка на рисковете от пристрастяване, които социалните медии и цифровите платформи създават сред уязвимите групи в нашите общества, и от регулиране на търговската употреба на ИИ и алгоритми, за да се избегне повишаване на този риск.

2. **Въведение**

2.1. Дезинформацията може да се определи като невярна, неточна или подвеждаща информация, умишлено създадена и разпространявана с цел заблуждаване на обществеността и оказване на влияние върху общественото мнение. Невярната информация може да се определи като погрешна или неточна информация, в т.ч. слухове и клюки, разпространявана без злонамерен умисъл.

2.2. Онлайн дезинформацията представлява значителна заплаха за демокрациите. Тя подкопава доверието в институциите и медиите и вреди на демокрациите. Онлайн дезинформацията подвежда някои хора да вярват в странни конспирации.

Възникващи проблеми

2.3. Възходът на изкуствения интелект доведе до развитието на нови форми на дезинформация и невярна информация чрез използване на продукти с ИИ, манипулиране и модифициране на данни и мултимедии с автоматизирани средства, особено с алгоритми за изкуствен интелект, с цел подвеждане или промяна на първоначалното значение.

2.4. Дълбинните фалшификати използват мощни техники от машинното самообучение и изкуствения интелект, за да манипулират и генерират визуално и аудио съдържание, което има потенциала умишлено да заблуди милиони хора, разпространявайки фалшиви новини, фабрикации и финансови измами.

2.5. Понякога дезинформационните дискурси могат да бъдат категоризирани като фалшиви новини, използвани за пропагандни цели и умишлено предназначени да заблуждават и да подкопават демократичните норми.

2.6. Дезинформацията често се използва за дискредитиране на противоположни гледни точки чрез умишлено погрешно представяне и популяризиране на неверни конспиративни теории.

2.7. Най-очевидният начин, по който дезинформацията изкривява и подкопава демократичния дебат, е като убеждава хората да вярват в неверни неща.

2.8. Дезинформацията и невярната информация не са нови явления. Социалните медии революционизираха тяхното разпространение.

2.9. Дезинформацията се използва за компрометиране на почтеността и компетентността на демократичните общества, правителствата и публичните фигури.

Политически последици

2.10. Дезинформацията е един от основните инструменти на защитниците на авторитарни режими в настоящата им политическа битка със защитниците на демокрацията и свободата. В историята на военното дело фабрикуването на т.нар. „контраинформация“ винаги е било използвано от една от воюващите страни за насаждане на раздор, слабост или съмнение сред базата от поддръжници на противника.

2.11. Масираният процес на дезинформация, който протича понастоящем в демократичните режими и при който се използват най-напредналите комуникационни технологии, се вписва в същата логика и има същата цел — да се спечели битката между защитниците на демокрацията и тези на автокрацията.

2.12. Този насочен срещу демокрацията процес се осъществява от крайнодесни сили и други форми на екстремизъм. Понастоящем демокрациите са застрашени от онези, които не зачитат либералните демокрации, международните отношения, уредени от Устава на ООН, правата на човека, европейската интеграция, социалната държава и конвенциите на Международната организация на труда. По този начин тези участници, понякога подкрепяни от автократични държави, се намесват в демократичните изборни процеси, със съответните отрицателни последици.

2.13. Затова борбата с дезинформацията е един от най-важните фронтове в по-мащабната битка, която се води понастоящем между защитниците на свободата и демокрацията и авторитарните политически сили. В този контекст, за да може демокрацията да спечели тази фундаментална битка, са необходими решителни действия и много големи ресурси.

Борба с дезинформацията

2.14. За да могат да се борят със заплахата на дезинформацията, демократичните държави трябва решително да подкрепят стратегиите за медийна грамотност, които могат да предоставят на гражданите, особено на младите и възрастните хора, необходимите инструменти, за да разграничават информацията, изготвена по метода на емпиричния скептицизъм, от конспиративните теории, които подкопават общественото доверие.

2.15. Демокрациите по света са изправени пред лавина от дезинформация и опити за външна намеса, които имат потенциала да дестабилизират демократичните институции и да изострят разделенията в обществото, подкопавайки доверието на гражданите в демократичните институции.

2.16. Злонамерените участници си създават фалшива самоличност в социалните медии и вземат на прицел определени групи (напр. определени расови групи или хора с определена сексуална ориентация), за да предизвикват социални разделения и конфликти.

2.17. Троловете често използват словесна агресия и реч на омразата и правят расистки или женомразки изказвания, за да предизвикат умишлено смут и поляризация в демократичния процес.

2.18. В проучване на Евробарометър (2018 г.) 83 % от респондентите заявяват, че фалшивите новини представляват опасност за демокрацията, и са особено обезпокоени от умишлената дезинформация, имаща за цел да повлияе на изборите и на имиграционните политики.

2.19. Дезинформацията относно всички малцинства е сериозен проблем в много държави членки.

2.20. Голяма част от дезинформацията е насочена към конкретни хора и групи с цел да засили техните идеологически убеждения. Широкоразпространената практика на проследяване на историята на търсене в интернет дава възможност на разпространителите на дезинформация да идентифицират предпочитанията и убежденията на хората.

2.21. Правителствата също могат да организират кампании за дезинформация. Руското правителство проведе кампания за дезинформация във войната си срещу Украйна. Конспиративните теории за пандемията от COVID-19 и манипулирането на информацията по време на референдума за Брексит илюстрираха последиците от дезинформацията и неверните послания, водещи до мащабно подкопаване на доверието в демократичните институции.

2.22. В САЩ дезинформацията, разпространена от Доналд Тръмп относно изборите през 2020 г., когато той заяви, че изборите са били откраднати от него, сериозно разстрои функционирането на политическата система.

2.23. Социалните платформи и различните регулаторни органи не успяват да наложат контрол върху дезинформацията и невярната информация в интернет. ЕИСК предлага Комисията да проучи възможни решения за справяне с този проблем, включително законодателни действия.

3. **Общи бележки**

3.1. Демокрацията в ЕС е изправена пред големи предизвикателства — от нарастващия екстремизъм и намесата в изборите до хибридните заплахи.

3.2. Европейската обсерватория за цифрови медии (EDMO), която следва да бъде подсилена, служи като платформа, обединяваща проверители на факти, представители на академичните среди и други работещи в тази сфери заинтересовани страни, и е независима от публичните органи, включително от Комисията. Тя има за цел да подобри откриването на дезинформация онлайн и да предостави на гражданите необходимите средства да реагират на такава дезинформация.

3.3. През 2020 г. ЕС стартира Плана за действие за европейската демокрация, последван от пакета от мерки за защита на демокрацията през 2023 г.

3.4. Основната цел на тези предложения е да се изгради капацитет в държавите членки за справяне с рисковете, свързани с изборите, дезинформацията и заплахите за киберсигурността.

3.5. Законодателният акт за цифровите услуги се прилага за много големите социални платформи от август 2023 г. и ще се прилага за всички платформи от февруари 2024 г. Този акт защитава потребителите и техните основни права онлайн, като определя ясни и пропорционални правила. Той има за цел да смекчи системните рискове, като манипулирането на данни или дезинформацията.

3.6. Европейският законодателен акт за свободата на медиите също е положителен опит от страна на Комисията да регулира медийния плурализъм и свободата на информация в момент, когато кризата в медийния бизнес модел застрашава журналистиката и нейния метод за проверка на фактите. Защитата на редакционната свобода на журналистите, гарантирането на тяхното право на достъп до източници на информация, защитата на тяхната неприкосновеност и гарантирането на тяхната безопасност са съществени аспекти на защитата на свободата на информация, която Европейският съюз трябва винаги да гарантира.

3.7. Свободната и независима журналистика следва да бъде обявена за европейско обществено благо предвид значението ѝ на фактор, допринасящ за свободния обществен дебат и индивидуалния информиран избор.

3.8. ЕИСК счита, че всички тези предложения са положителни стъпки в усилията за справяне с дезинформацията. Не е сигурно обаче дали тези предложения отиват достатъчно далеч, за да се справят с проблема.

4. **Конкретни бележки**

4.1. *Относно обществените медии*

4.1.1. ЕС все още не разполага с общо „обществено мнение“, което да формира общия дебат относно политиките, които засягат всички държави членки. Без него европейският проект е уязвим на националистически предубеждения. Формирането на силен, общ, прозрачен обществен дебат, който да избягва стереотипите, следва да бъде една от нашите цели за бъдещето. Като първа стъпка в тази посока може да се обмисли оказването на подкрепа за създаването на общоевропейски, многоезични информационни канали.

4.1.2. Обществените медии са от първостепенно значение. Те трябва да бъдат финансирани с публични средства и да са независими от правителствата на власт. Това може да бъде проблематично в условията на авторитарен режим. Трябва да има и независими медии, за да се гарантира баланс при коментирането на обществените и политическите проблеми. Традиционните медии също играят своята роля.

4.2. *Относно участието на гражданите и гражданското общество в борбата с дезинформацията*

4.2.1. Невярната информация и дезинформацията са насочени най-вече към хората, които се чувстват отчуждени от обществото. Трябва да изградим по-справедливо и по-балансирано общество, в което хората се чувстват част от истинска общност, и да намалим социалното и икономическото разделение в нашето общество.

4.2.2. ЕИСК споделя мнението на Комисията, че един комплексен отговор на дезинформацията изисква и активното участие на организациите на гражданското общество, в т.ч. ЕИСК.

4.2.3. Поради изключително отрицателното/опустошително въздействие на невярната информация върху европейското гражданско общество ЕИСК ще се ангажира в непрекъсната работа за противодействие на това влияние. Той ще отправи призив към всички икономически и социални съвети на държавите членки да се ангажират активно с тази дейност в подкрепа на демокрацията и борба с дезинформацията в собствените си държави.

4.3. *Относно платформите и алгоритмите*

4.3.1. Платформите на социалните медии не предприемат достатъчно действия за борба с дезинформацията. Има редица регулаторни области, които трябва да бъдат взети под внимание.

4.3.2. Дружествата в сектора на социалните медии трябва да бъдат задължени да публикуват точна информация за спонсорите на реклами. Целевото рекламиране също следва да бъде допълнително регулирано.

4.3.3. Социалните медии и платформите следва да получават информирано съгласие от своите ползватели относно събирането на данни. Събирането на лични данни от социалните медии и цифровите платформи без информираното съгласие на техните потребители следва да се разглежда от органите като правен проблем. Цифровите дружества следва да публикуват списък с всички видове потребителски данни, събирани от социалните медии/платформите.

4.3.4. Гражданите следва също така да могат да приемат или отхвърлят функциите на алгоритъма. За да се постигне баланс между правата на интелектуална собственост на дружествата и основните права на гражданите, всички платформи следва да предоставят на своите ползватели различни алгоритмични варианти. Институциите със социална насоченост следва да могат да предлагат на тези платформи алтернативен дизайн на алгоритмите, който да може да осигури различен модел на организиране на информационните потоци и събирането на данни.

4.3.5. Следва да се въведе правно изискване за идентифициране на ботовете с чуждестранен произход и ботовете, представящи се за хора. От първостепенно значение е да бъдат премахвани неавтентичните профили и профилите, представящи се за друго лице.

4.3.6. Анонимни онлайн профили не следва да се допускат, освен в случаите, когато гарантират основни права като неприкосновеността на личния живот и защитата на личните данни съгласно тълкуването на европейското законодателство, постановено от Съда на Европейския съюз.

4.3.7. Ползвателите на цифрови платформи следва да имат право да използват анонимни профили само в случаите, предвидени в действащото законодателство, като Директивата за лицата, подаващи сигнали за нередности.

4.3.8. Като мярка за прозрачност следва да се обмисли въвеждането на система за вход онлайн за достъп до част от или целия интернет. Само идентифицирани човешки същества следва да имат достъп до профили в социалните медии;

4.3.9. Всяка платформа следва да осигурява сигурни и прозрачни правила за влизане в профила, така че едно лице/организация/институция да може да има само един профил.

4.4. *Относно хибридните заплахи*

4.4.1. Хибридните заплахи стават все по-сложни и по-трудни за откриване, тъй като използват различни видове инструменти и организационни действия.

4.4.2. Според Звеното на ЕС за синтез на информацията за хибридните заплахи (създадено през 2016 г. като част от ЕСВД) хибридните заплахи от Русия са най-голямата опасност, тъй като са систематични, добре обезпечени с ресурси и от съвсем различен мащаб в сравнение с други държави.

4.4.3. В приетия от ЕС през март 2022 г. Стратегически компас е изложен план за действие за укрепване на политиката на ЕС за сигурност и отбрана до 2030 г. Един от аспектите му е разработването на инструментариум за противодействие на заплахите от чуждестранно манипулиране на информация и вмешателство.

4.5. *Относно ефективността на борбата с дезинформацията*

4.5.1. Борбата с дезинформацията е от първостепенно значение за демокрациите, за принципите на правовата държава и за свободата на изборния процес.

4.5.2. Има обаче разлика между засегнатите обществени и частни интереси. Както едните, така и другите са от основно значение в тази борба. Частните интереси обаче не могат да се припокриват с тези на широката общественост.

4.5.3. Дружествата, които предоставят онлайн услуги и социални медии, вече разполагат с всички технологични средства за борба с дезинформацията.

4.5.4. ЕИСК предлага Комисията и държавите членки да разработят последователна стратегия, гарантираща свободата на словото и принципите на правовата държава, в която да бъдат определени ресурси и набелязани ефективни подходи към различните измерения на проблема.

4.5.5. За всеки отделен аспект — дезинформация, хибридни заплахи и киберсигурност — има специални протоколи, предпазни мерки и средства. И все пак, за да се постигнат ефективни резултати, ЕС се нуждае от ясно формулирана стратегия, обхващаща тези аспекти.

4.5.6. Във Финландия инструментите за насърчаване на критичното мислене са неразделна част от образователната система — от детската градина до завършването на колеж. Това подготвя младите хора да се борят с дезинформация от всякакви източници. Подобна система следва да се приложи в целия ЕС.

Брюксел, 24 април 2024 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Oliver RÖPKE